

Povzetek plenarnega dela 2. mednarodne konference Imamo svojo državo Slovenijo, 21. 11. 2020

Začelo se je. Zaslišali smo himno Republike Slovenije in lep basbariton. Začutili smo ponos ob zapeti himni, tudi ob tem, da jo je prav za to priložnost pripravil in zapel svetovno priznan umetnik, igralec in operni pevec slovenskega rodu, Marcos Fink.

Glasova Marcosa Finka in njegove sestre Bernarde Fink sta bila naša spremljevalca tudi v predvidenih odmorih (imeli smo vključene računalnike in bili povezani v Zoom-u), lahko smo prisluhnili njenemu petju izbranih slovenskih ljudskih in umetnih pesmi ter samospenov.

V nadaljevanju je prisotne nagovorila predsednica DKPS, ga. Marija Žabjek. Predstavila je DKPS kot strokovno skupnost, ki čuti in v svoji viziji ima skrb za krepitev državne zavesti med učitelji in posredno med mladimi. Opozorila je na večno živ in odmeven Slomškov izrek: »Boljših časov ne bo, dokler ne bo boljših ljudi.« Tudi na generala Rudolfa Maistra ni pozabila, saj smo prav na njegov dan leta 2019 izvedli 1. mednarodno konferenco. Spomin nanj in na njegove soborce ne sme izginiti; to so ljudje, ki so imeli pogum in so bili za domovino pripravljeni žrtvovati vse, tudi življenje.

Poleg župana občine Radlje ob Dravi, g. Alana Bukovnika, je prisotne nagovoril tudi ravnatelj Osnovne šole Radlje ob Dravi, mag. Damjan Osrajnik. Poudaril je 100. obletnico plebiscita in dilemo, ki jo je ta predstavljal za naše prednike. Naša dolžnost je, da sledimo njihovim prizadevanjem, to je tudi obveznost do naših mladih rodov.

Sledila so predavanja v plenarnem delu. Prvo predavanje je imel **dr. Zoran Medved** z naslovom *Mediatizacija – vloga medijev pri ustanavljanju države in kako ta dosežek vrednotimo danes*. Zanimivo je opazovati medije, kaj ti predstavljajo danes, kakšno vlogo si lastijo, kako postajajo in tudi so kapital publicitete, politika pa je njihov kapital. Poreklo naših medijev je čas (post)komunizma, vedno so in še zvesto služijo tej politični usmeritvi. Izpostavil je željo dr. Pučnika izpred 30 let, ki si je prizadeval, da bi v Sloveniji premagali to prakso, da bi dosegli stanje, v katerem ne bi nobeni stranki dopuščali lastništva nad mediji. Ob osamosvojitvi sta se okoli tega poenotili obe strani, tako politična kot medijska, toda na poti je prišlo do razkola.

Slišali smo tudi o novih obvodih ob tradicionalnih medijih, kar so postala družabna omrežja, kako ta vplivajo na ljudi, kako jih lahko razdvajajo, ker ni simetrične in enakomerne komunikacije. Mediji tako postajajo orodje za vztrajanje na eni resnici. Tehnologija je čedalje prevladujoča. Svobodni državljani se spreminjajo v podložnike orodij in tehnologij, kar nam narekuje neprestano vztrajanje pri vzgajanju in izobraževanju mladih za razumevanje in rabo medijev. Učitelji delajo z ranljivimi mladimi ljudmi, ki so kot gobe in ponotranjijo vse, kar dobijo iz okolja. Vzgajati bi jih morali za dialog, da bi znali prisluhniti drugemu. Dr. Medved je izpostavil skandinavski model, ki mlade uči, da v javnosti mora potekati takšen dialog, v katerem ni cilj drugače misleče premagati, temveč z njimi biti v takšnem dialogu, iz katerega bodo vse strani prišle z minimumom skupnega, na čemer bodo lahko gradile naprej. Vloga vseh je iskanje skupnih imenovalcev. Deležni smo bili tudi odgovorov na vprašanja udeležencev. Eno vprašanje je bilo vezano na vlogo medijev in strankarske želje. Vsaka politična stranka si prizadeva zagotoviti prevladujoč vpliv na javne medije, zlasti tiste, katerih lastniki so vsi državljani. Pri političnih strankah ni pravega občutka v odnosu do zasebne lastnine. Slednje sicer spoštujejo, javno lastnino pa si pogosto lastninijo po lastnem preudarku. Že od Kantovega kategoričnega imperativa do danes velja, da je moja svoboda omejena s tvojo svobodo. Državljanji moramo vztrajati pri onemogočanju lastninjenja javnih medijev. Politične stranke, ki zmagajo na volitvah, morajo imeti pravico do upravljanja z državo v dobro vseh, ne smejo pa imeti pravice do lastninjenja države in državljanov. Državljanji se ne smemo vdati, moramo vztrajati in delovati v tej smeri. Pregovor pravi, *da kapljica ne izdolbe, ne spodnese kamna z močjo, temveč z vztrajnostjo*. Tudi človek se veliko nauči, toda ne s silo, ampak z vztrajnostjo.

Tudi predavanje **dr. Boruta Holcmana** z naslovom *Pravna izhodišča samostojnosti in suverenosti* je bilo zelo zanimivo in uporabno za naše pedagoško delovanje. Predavatelj je nakazal časovni trak, po katerem se je

oblikovala naša zahodna civilizacija. Ta ima svoje korenine v antičnem času, v rimskem pravu in v krščanstvu. Vrednote naše civilizacije so se postopoma izoblikovale in nastajala je osnova za pravno oblikovanje družbe in države. Z oblikovanjem družbenih skupnosti, ki so temeljile na vrednotah, ki so se preoblikovale v pravne norme, so bile ene bolj, druge manj prijetne za življenje ljudi. Od dogovorov na tem področju so ljudje lahko razbrali smeri ravnanja za posameznika in celotno skupnost. Oblikovale so skupnosti z jasno zastavljeno vrednotno lestvico, ki je bila prevedena v pravne norme. Zato so vrednote nad pravom. Slišali smo veliko strokovnih in življenjskih razmišljanj, tudi o tem, kako posamezniku in skupnosti vrednote lahko pomagajo, da suvereno živi. Država mora s svojimi pravnimi akti zavarovati vrednote. V zgodovini razvoja pravne države so obstajali tudi pomembnih mejniki, kot je npr. tisti iz konca 18. st., v času delovanja J.J. Rousseauja. Ta je pomembne krščanske vrednote hotel zamenjati s civilno družbenimi in postavljati osnove za ti. »civilno religijo«, ki se vleče do današnjih dni.

V predavanju smo slišali še za mnoge pravne pojme in bili deležni pojasnil, kot so npr.: ustavno domoljubje, tri pomembne države (toleranca, ravnodušnost, prenašanje). Slišati smo zanimivo razlago o človekovi pravici, ki je določena v ustavi in vsakemu človeku pripada od spočetja dalje, o pravni državi, v kateri so volitve pravica in dolžnost ter o pravici, da lahko povemo, kaj mislimo in obenem izražamo strpnost do drugače mislečega, nadalje o zakonski zvezi, ki je pravica in ne privilegij, o svobodi vesti kot pravici, o tem, da ločitev verskih skupnosti ne pomeni ločitev cerkve od države itn.

Ker je suverenost in pravna država civilizacijska pridobitev, je na državno pomembna mesta potrebno postavljati kompetentne ljudi, ki znajo upravljati z njo. Politika mora delovati v korist vsakega človeka. Kot predavatelj zgodovine prava in pravne države je dr. Holcman spregovoril o izkušnjah pri delu z mladimi. Iz predavalnice dobiva različna sporočila mladih, ki iščejo načine in poti za identifikacijo. Želijo si dialog z vrednimi posamezniki in skupinami, s katerimi bi se lahko identificirali. Sporočajo nam, da ne najdejo vedno ljudi, ki bi jih poslušali, s katerimi bi se lahko poglobljeno pogovarjali. Tu je učiteljeva vloga velika. Biti učitelj ni le služba in poklic, biti učitelj je poklicanost.

G. Alojz Kovšca je imel predavanje z naslovom *Slovenska identiteta in simboli*. V uvodu se je dotaknil aktualnega stanja oz. epidemije. Izrazil je zaskrbljenost za mlade v okviru šolskega sistema, ki ima veliko pasti, je zdaj izpostavljen in zato ranljiv. Vzgojna prvina se v dani situaciji nahaja na spolzkih tleh. Skrbi ga, da ne bi zaradi učenja na daljavo prišlo do izgube celotne generacije. V svojem nastopu je zastavljal številna vprašanja in pozive učiteljski populaciji ter drugim posameznikom v naši skupnosti. Tudi vprašanje, ali smo vsi učitelji res prebujena generacija, kakršno potrebuje dobra država in vlada, je izraženo in se ob tem vsakdo na svoj način zamisli. Izrečena so bila tudi druga vprašanja, kot so: Ali znamo zaupati drug drugemu in našim odločitvam izpred 30 let? Kako skrbimo za žive stike med nami (samo od sebe se ne bo nič rešilo, ker smo vsi del raznih skupnosti)? Ali znamo poskrbeti za stike s starši in z otroki, da ne bi nihče ostal sam? Ali znamo politiki služiti narodu? Ali smo kot narod ukoreninjeni, da nas viharji ne bodo izruvali? Opozoril je na relativizacijo dogodkov iz časa osamosvojitve in poudaril pomen državljske in domovinske vzgoje. Slovenija je lahko vsem dom, vprašanje je, komu je lahko Slovenija domovina. Razrešiti je treba dilemo med pojmom domovina in država.

V nadaljevanju je pojasnil svoje videnje in čutenje pojmov domoljubje in nacionalizem. Nacionalizem postavlja sebe na prvo mesto in druge izključuje, zaničuje. V okviru pojma domoljubje pa se skriva enakopravnost med narodi; vsakdo ima lahko rad svojo domovino in s tem ne zaničuje in ne ogroža drugih. Človek domoljub spoštuje sebe in druge, domoljub ohranja svoje korenine, skrbi zanje z aktivnim prispevkom, vzgaja svoje potomce in nanje prenaša kulturno izročilo in drugih ne izključuje. Pri tem imajo učitelji ključno vlogo. Virtualna omrežja dajejo mladim številne informacije, ne pa tudi tradicionalnih vrednot, te so v ozadju. Mladi so v virtualnem svetu sposobni mnogo narediti, v realnem svetu pa odpovedo in se izgubijo. Opozarjati jih moramo, da realni svet deluje drugače od virtualnega, stiki z živimi ljudmi morajo biti drugačni kot na tehnični napravi. Če gre kaj narobe, se v virtualnem svetu lahko hitro popravi, v realnem svetu pa to ni možno, vsaj hitro ne. Šola mora mlade socializirati za življenje v realnih skupnostih, kjer bodo morali delovati. Paziti je potrebno tudi na odklonska vedenja mladih. Učitelji naj mladim postanejo 'internetne zvezde'.

Spregovoril je tudi o drobitvi oz. dekoncentraciji oblasti ter te obširneje utemeljil. Nakazal je poti, po kateri si Državni svet prizadeva gospodarsko okrepiti pomoč tudi Slovincem v zamejstvu, poenotiti poklicno

izobraževanje in tako pomagati podjetnikom. Nameravajo npr. ustanoviti gospodarske obrate ob slovensko madžarski meji, da bi se v njih zaposlovali Slovenci z madžarske strani. Tako bi ti dobili zaslužek na slovenski strani in si izboljšali standard, s tem pa bi vsaj nekoliko ustavili izseljevanje Porabskih Slovencev v druge dele Madžarske in v tujino.

Dr. Vilma Brodnik pa je predavala pod naslovom *Poučevanje zgodovine nastanka samostojne Slovenije in identitete naroda pri pouku zgodovine*. Nazorno in izčrpno je predstavila zgodovinsko pomembne vsebinske prelomnice in razloge za nastanek ter zorenje razmer v družbi, ki so v končni fazi pripeljale do preobrata in nastanka samostojne in suverene države Republike Slovenije. Vse to je vključeno tudi v učne načrte na osnovno- in srednješolski ravni. Učitelji lahko najdejo iztočnice za spodbujanje in razvijanje domoljubja v celotni izobraževalni vertikali. Predstavila je veliko didaktičnih idej, s katerimi učitelji lahko spodbujajo in razvijajo domoljubje (šolske razstave, razstave v lokalnih skupnostih, natečaji, terensko delo na zgodovinskih vsebinah, izobraževalni video filmi, grafične novele, projektno učno delo, e-časovni trakovi in e-plakati, muzejsko delo in podobno). Vsi omenjeni pristopi omogočajo zanimiv pouk in tudi vključevanje vseh učencev v etnično raznolikih razredih. Učiteljcem je razložila, da si znotraj učnega načrta lahko sami razporedijo učno snov tako, da so učenci podrobno seznanjeni z osamosvojitvijo Slovenije ter jih spodbudila, da poiščejo načine, kako vrednote domoljubja posredujejo učencem.

Ga. Agica Holecz je ravnateljica na dvojezični osnovni šoli v Porabju. Predstavila je prizadevanja Slovencev sedmih vasi (*Andovci, Dolnji Senik, Gornji Senik, Sakalovci, Slovenska ves, Števanovci, Verica Ritkarovci*), da bi ohranili porabsko narečje, ki je temelj njihove oz. slovenske identitete, je povezovalni člen na tem območju. Bogato kulturno dediščino (borovo gostüvanje, božične kolednike, lucijino, slovenske plese, pesmi, gledališke igre) mladim posredujejo v šoli in v verskem življenju in sicer v porabščini in knjižni slovenščini. Premorejo tednik Porabje, slovenski Radio Monošter in slovensko oddajo Slovenski utrinki na madžarski televiziji. Združeni so v dve skupnosti; v Zvezo Slovencev na Madžarskem s sedežem v Monoštru in Državno slovensko samoupravo s sedežem na Gornjem Seniku. Tudi vsaka porabska vas ima svojo slovensko narodnostno samoupravo. Njihov skupni cilj je ohraniti slovenski jezik, kulturo in narodnostno identiteto. Poleg dvojezičnega pouka v slovenskem in madžarskem jeziku, organizirajo tudi različne občolske dejavnosti v slovenščini, v katerih mladi spoznavajo slovenske običaje in prevzemajo bogato slovensko kulturno izročilo. Učitelji in učenci slovenskih šol iz Porabja imajo trajne povezave s slovenskimi kolegi oz. šolami in vrstniki v Sloveniji. Vsako leto učence peljejo na ekskurzijo po Sloveniji. Pri tem jih izdatno financira Republika Slovenija oz. Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu. Ravnateljica je izražala ponos, da je tudi sama Slovenka.

Ivo Jevnikar je v okviru svojega predavanja *Zamejci – ena domovina, dve državi* izrekel tudi nekaj kritičnih besed, ki gredo na račun odnosa Slovencev iz matice do rojakov zunaj Republike Slovenije. Kljub demokratizaciji in samostojni slovenski državi, kljub padcu mejnega nadzora in kljub številnim sodobnim možnostim za vsakovrstne stike, se čut za skupni slovenski prostor, sočutenje s Slovenci v zamejstvu in po svetu, tudi samo vedenje o rojakih zunaj Slovenije, v zadnjih desetletjih ni okrepilo, temveč nazadovalo. Kritika je šla na račun medijev iz matice.

Pohvalil je DKPS, ki se je lotilo organizacije konference s to vsebino in nagovarja k vzgoji za ljubezen do domovine in države, medtem ko država Slovenija ni le manj pozorna do zamejstva, temveč je zaskrbljujoče širše stanje duha, ki je zajelo ves narod in kliče po spremembah in preusmeritvah.

Slovenci so bili v preteklosti objektivno na slabšem, kar zadeva možnosti za polni razvoj narodne zavesti, jezika, kulturnega in sploh javnega življenja. Slovenska narodna skupnost je bila dvakrat 'totalitarno poškodovana' (predavatelj citira prof. Justina Stanovnika); prej s fašističnim raznarodovanjem, nato še s komunističnim iz Jugoslavije, ki je vplivala preko meja. Tudi matica je moralno, materialno in policijsko diskriminirala manjšinski nelevičarski del slovenske skupnosti, cerkev pa je v zamejstvu veliko pomagala pri ohranjanju slovenstva, še zlasti pa medijev in šolskega sistema.

Predavatelj je precejšen poudarek dal tudi pojasnilu različnih pojmov, kot so zamejec in zamejstvo, iskal izvor teh pojmov in navajal njihovo rabo v preteklosti, v 19. st. Pojasnjeval je rabo pojmov narodna in etnična skupnost, nacija, narod ter nakazal potrebo po razlikovanju med narodnostjo in državljanstvom,

domovino in državo. Pojasnil je, kako te pojme pojasnjujejo v Italiji in kako v Sloveniji, kakšne posledice ima na posameznika določen pojem oz. status, ki se za njim skriva.

Slovenci v zamejstvu imajo poseben odnos do države Slovenije, saj jim zagotavljata večjo varnost in razvoj, za tem so postopoma zahrepeneli vsi zavedni Slovenci.

Svoj prispevek je zaključil z navedbo dosežkov Slovenske skupnosti v Italiji, ki živi kot celovita skupnost. Z dolgotrajnim prizadevanjem in ob pomoči matice ter odprtih pripadnikov večine si je izborila državne šole s slovenskim učnim jezikom od vrtca do mature, bogoslužje v slovenščini, svoje izvoljene predstavnike, kolikor to dopuščajo volilne reforme in številčna moč, poklicne in amaterske ustanove od javne radiotelevizije in dnevnika do tednikov in revij ter založb, poklicno gledališče, dve glasbeni šoli, knjižnice, raziskovalni inštitut, kulturne domove, razvejan šport, skavte in tabornike, društva in pevske zборе in tako naprej. Pri vsem tem je bila potrebna še podpora Urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu s posebnim ministrom oz. ministrico, Komisija Državnega zbora za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu in brez njihove finančne pomoči bi marsikatera ustanova in dejavnost usahnila.

Po vsakem predavanju je potekala krajša diskusija.

Čeprav še pogosto slišimo mnenje, da se domoljubje lahko spodbuja le pri družboslovnih predmetih, smo na predstavitvah dobili potrditve, da temu ni tako. Tu so učitelji naravoslovja, tehničnih in drugih predmetov pokazali, da lahko vključujejo v svoj pouk tudi prvine, s katerimi spodbujajo ljubezen do lastne kulture, domovine in države.

Tudi pri drugih oblikah dela z mladimi (razredne ure, šolske kulturne prireditve, izlet, ekskurzije) in njihovimi starši (roditeljski sestanki, srečanja ob različnih priložnostih na šolah) je ta proces možen. Pri vseh naštetih dejavnostih so lahko enakovredno vključeni prav vsi učenci, tudi tisti, ki so se v našo deželo priselili ali pa se pri nas rodili in so pripadniki različnih etničnih skupin.

Ljubljana, 24. 11. 2020

Zapisala: Dragica Motik